
Voor veel vogelaars is de Vecht en het omringende landschap een omgeving waar zij graag en regelmatig vogels gaan bekijken. Behalve in en langs de rivier zelf zijn er immers in de plassen, moerassen en graslanden heel veel vogels waar te nemen. Het gaat daarbij niet alleen om watervogels, maar ook om heel veel andere soorten.

Rob Kole

Restauratieplan Vecht: strijd om schonere rivier

De waterkwaliteit van de Vecht is in de afgelopen eeuw voortdurend achteruit gegaan. Hoewel er een jaar of dertig geleden maatregelen getroffen werden, die als gevolg hadden dat de zuiverheid van het Vechtwater zelfs weer wat verbeterde, nam de bedekking met waterplanten steeds verder af. Mede als gevolg daarvan ging ook de vermindering van het aantal diersoorten in dit gebied steeds verder. De verbetering van de waterkwaliteit betekende dus nog niet dat het gebied ook automatisch ecologisch beter ging functioneren. Er is blijkbaar meer nodig dan het tegengaan van de vele verontreinigingen die in de moderne maatschappij natuur en milieu bedreigen.

In een poging het tij te keren, is er de laatste jaren hard gewerkt aan een plan dat moet gaan dienen om het hele watersysteem in en rond de Vecht te verbeteren. Het Restauratieplan Vecht is ontstaan door nauwe samenwerking van vijftien instanties. Dit zijn de betrokken gemeenten, de provincies Noord-Holland en Utrecht, een aantal rijksdiensten, het Zuiveringschap Amstel- en Gooi en het Hoogheemraadschap Amstel en Vecht en het Hoogheemraadschap De Stichtse Rijnlanden. Daarnaast hebben de opstellers ook intensief overleg gevoerd

met een groot aantal andere diensten en instanties en belangenorganisaties, waaronder Natuurmonumenten, het Plassenschap, de Commissie voor Vecht en Vechtplassen, (sport)visserijorganisaties en een organisatie van woonbotenbewoners. Tezamen vormden deze belangenorganisaties een klankbordgroep, die voortdurend betrokken is geweest bij het opstellen van de plannen. Zij gaven commentaar op conceptteksten namen deel aan discussies die nodig waren om, vaak conflictgerende, belangen veilig te stellen.

BOEZEM

De Vecht slingert al eeuwen door het Hollands-Utrechts landschap. Het is eigenlijk meer een boezem, waarop het overtollige water uit de omringende polders wordt uitgeslagen dan een rivier. De stroomsnelheid is dan ook maar gering. Door een waterstaatkundige ingreep stroomt het water sinds 1976 zelfs in twee richtingen. Tussen Muiden en Nigtevecht stroomt het water in zuidelijke richting. Tussen Utrecht en Nigtevecht naar het noorden. Bij Nigtevecht wordt het overtollige water afgevoerd naar het Amsterdam-Rijnkanaal. Deze kunstmatige hydrologische ingreep is uitgevoerd om vanuit het schoner

IJmeer water in te kunnen laten. Ondanks alle aandacht voor de waterkwaliteit, komen er nog altijd te veel fosfaten, stikstof, arseen en slib in het water voor en ook de bodem is verontreinigd met onder andere zink, PAK's en PCB's. De concentraties van de verontreinigingen tonen echter grote verschillen.

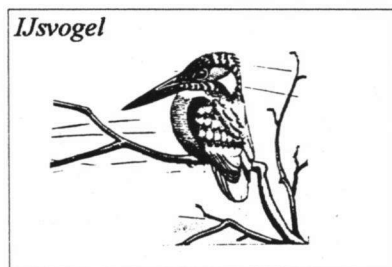
KWELWATER

Van oorsprong werd de Vecht gevoed met water uit de Nederrijn en kwelwater uit de Utrechtse Heuvelrug. Vooral het kwelwater was relatief schoon en op plaatsen waar dit water in de rivier stroomde kwamen dan ook karakteristieke plantensoorten voor, zoals krabbescheer en waterviolier. Ook de watergentiaan is karakteristiek voor schoon water en omdat deze minder veeleisend is, kan deze soort weer eerder worden terugverwacht. De oevers worden vrij intensief gebruikt. Op verschillende plaatsen liggen er woonboten en er is op diverse plaatsen industrie en bebouwing. De oevers vormden in het verleden over het algemeen een geleidelijke overgang tussen water en land. De invloed van het getij van de Zuiderzee was in het (verre) verleden zelfs tot aan de stad Utrecht te merken. Van de oorspronkelijke oevers is echter

nauwelijks nog wat over. Driekwart van de oevers van de circa 40 km. lange rivier zijn tegenwoordig steil en beschoeid. Niet erg natuurvriendelijk dus. Een onderdeel van het Restauratieplan Vecht is het herstel van geleidelijke oevers op een aantal plaatsen. Dat is van belang voor waterplanten en ook voor diverse diersoorten. Zo kunnen bijvoorbeeld snoeken in het voorjaar bij drassige oeverstroken hun eieren afzetten. Doordat ondiep water sneller opwarmt zijn de omstandigheden voor het uitkomen van hun eieren beter dan wanneer het water dieper is. Ook voor veel vogels zijn geleidelijke en begroeide oevers gunstig.

IJSVOGEL

Zo hopen de opstellers van het plan dat de ijsvogel weer meer kansen krijgt als de oevers worden aangepast en het water beter wordt. Deze soort wordt zelfs

beschouwd als een indicator voor schoon water.

In het plan worden een aantal belangrijke aandachtspunten genoemd. Dat zijn:

- de (te) geringe stroomsnelheid (meestal minder dan 5 cm/s),
- onvoldoende waterkwaliteit ernstige verontreiniging van de waterbodem
- de "natuuronvriendelijke" oevers
- te weinig ondergedoken waterplanten (deze komen met name in het noordelijke deel van de rivier nauwelijks nog voor)

Op grond van onderzoeken en analyses van de huidige situatie zijn een groot aantal mogelijke maatregelen voorgesteld. Deze lijst bleek echter zo uitgebreid dat er prioriteiten gesteld moeten worden. Er zijn daarvoor een aantal scenario's opgesteld die afgestemd zijn op verschillende ambitieniveaus.

Voor het uiteindelijk gekozen scenario is een uitvoeringsplan opgesteld in drie fasen. Fase I loopt tot het jaar 2000. In deze fase is de aandacht vooral gericht op oevers, ecologie en waterkwaliteit. In Fase II zal de aandacht voornamelijk op de waterkwaliteit gericht zijn. Deze fase zal lopen van 2001 tot 2010. In Fase III zal tenslotte vooral de vervuilde bodem gesaneerd worden. De werkzaamheden van deze fase zijn voorzien tot in het jaar 2015.

Een greep uit de te nemen maatregelen:

- vergroten van de stroomsnelheid. Bij de Weerdsloos in Utrecht is het zogenaamde debiet nu zo'n 5 m³/s. Dit zal worden verhoogd tot circa 8 m³/s.
- Het herinrichten van acht oevertrajecten. Deze trajecten zijn geselecteerd op plaatsen waar een natuurvriendelijker inrichting reële kansen heeft. Zij liggen verspreid over de hele lengte van de Vecht en variëren in lengte van 1,5 km. tot 8 km.
- Het verplaatsen van woonboten. Er liggen nu ruim driehonderd woonboten langs de oevers van de Vecht. Een klein aantal ligt op plaatsen die voor herinrichting in aanmerking komen en dienen daarom te worden verplaatst. Voorlopig moet het aantal woonboten niet verder groeien. Op lan-

gere termijn zou het aantal moeten worden verminderd. In het plan is rekening gehouden met uitbreiding van het aantal aanlegplaatsen voor pleziervaartuigen. Er passeren jaarlijks tienduizenden boten en door een gebrek aan aanlegplaatsen, komt het vaak voor dat boten op willekeurig gekozen plaatsen langs de oevers aanleggen. Het is de bedoeling dit ongecontroleerd aanleggen, vaak op kwetsbare plaatsen, tegen te gaan.

- Voorkomen en verwijderen van drijfvuil
- Afleiden van het effluënt van de rioolwaterzuiveringsinstallaties bij Utrecht, Maarsse en Horstermeer. Het is de bedoeling dit direct te gaan afvoeren naar het Amsterdam-Rijnkanaal.

Hoewel het plan geen wettelijke status heeft, is door de betrokken instanties (hoogheemraden, ministerie van Verkeer en Waterstaat, provincies en gemeenten) op 31 oktober 1996 een intentieverklaring opgesteld waarbij zij verklaarden het plan te zullen steunen. Dit zal moeten leiden tot het overnemen van de uitgangspunten en maatregelen in streekplannen, waterbeheersplannen, rioleringsplannen en bestemmingsplannen, zodat de uitvoering veilig gesteld kan worden. Deze maand zullen de eerste twee oeververbeteringsprojecten worden aangevat. Het is te hopen dat dit najaar daar passerende trekvogels het goede nieuws de komende winter direct verspreiden onder hun soortgenoten, zodat wij ons het volgend voorjaar al kunnen verheugen in een beter broedresultaat bij deze twee verbeterde trajecten.